91

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 9 april 1956
*'s Morgens te 11 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees en de Ministers Algera, Beel, Beyen, De Bruijn, Cals, Van de Kieft, Mansholt, Luns, Van Oven, Staf, Suurhoff, Van Thiel, Witte en Zijlstra (afwezig is Minister Kernkamp).
Secretaris: J. Middelburg.
- - -

3. *Buitenlands beleid*
a. *Nederlandse garantie van Indische leningen* (Zie notulen MR d.d. 3 april 1956, punt 3a. #Zie ook notulen MR 16/4/56, punt 3a en notulen MR 7/5/56, punt 3d.)
Minister *Van de Kieft* heeft de vorige maal medegedeeld, dat hij de Indonesische zaakgelastigde had laten komen; deze heeft hem thans laten weten, dat de Indonesische Regering eerst wil afwachten wat in hun Parlement over de opheffing van de Unie wordt besloten en pas daarna een beslissing over de rentebetaling wil nemen. Het is voorts bekend, dat de Indonesische Regering een staatscommissie over deze zaken heeft ingesteld. Dit betekent, dat Nederland voor zijn garantieverplichting zal moeten opkomen door de op 1 april en 1 mei vervallen coupons te betalen en voor de uitloting op 1 mei te zorgen.

Minister *Suurhoff* herinnert eraan, dat in de vorige Ministerraad is besproken, dat vóór nakoming van de garantieverplichting nog een stap zou worden gedaan. Minister *Luns* deelt mede, dat een stap in Indonesië is gedaan, waarop geen antwoord is ontvangen en voorts stappen in Amerika en Australië, waarbij erop gewezen is, dat de verbreking van de RTC-overeenkomsten door Indonesië niet alleen op de politieke band slaat, maar nu ook financiële en economische aspecten krijgt. Nu Indonesië zegt de rentebetaling op te schorten, zou van Nederlandse kant ook nog even gewacht kunnen worden.

Minister *Beyen* is van oordeel, dat men wel uit elkaar moet houden de verplichtingen van de Nederlandse Staat en de verhouding tussen Nederland en Indonesië. Ten aanzien van de garantieverplichting van de Staat zal men moeten oppassen, dat wij ons eigen krediet niet aantasten. Het is ook mogelijk, dat bij uitstel van het nakomen van de garantie met een week het bestuur van de Amsterdamse beurs nog jaren daarover bezig blijft. Spreker begrijpt voorts niet goed wat het verband van deze rentebetaling met de RTC-overeenkomsten is. Hij meent, dat dit een schuld is tegenover derden, waarvan de Indonesiërs niet af kunnen. Minister *Mansholt* sluit zich aan bij het oordeel van Minister Beyen, dat nu Nederland garant is de nakoming hiervan niet langer uitgesteld moet worden.

De *Minister-President* wijst erop, dat het niet-nakomen van de betalingsverplichting door Indonesië nog iets heel anders is dan het Indonesische voornemen om de Nederlandse ondernemingen in Indonesië niet langer een afzonderlijke bescherming te geven. Indonesië heeft deze schuld overgenomen, niet tegenover Nederland, maar tegenover de obligatiehouders. Spreker vindt dit een punt, dat Nederland aanhangig moet maken, hetzij bij de UNCI, hetzij bij een ander internationaal orgaan. Hiernaast staat de pensioenkwestie, waaromtrent spreker in een telegram las, dat Indonesië voornemens zou zijn de pensioenen nog wel te betalen, maar in rupiah's dus slechts voor een derde deel, terwijl na de RTC in een overeenkomst met Nederland was vastgelegd, dat Indonesië de pensioenen buiten dat land in guldens zou betalen, waarvan Nederland dan eenvierde van het totaal bedrag voor zijn rekening zou nemen.

Minister *Beyen* meent, dat zelfs als er geen Unie op de RTC was afgesloten Indonesië als rechtsopvolger de overgenomen schulden zou moeten nakomen. Het is dan een zaak, die behandeld moet worden volgens het volkenrecht. Spreker wijst er voorts op, dat men in

Kenmerk: Ministerraad.
© NA, archief van de Ministerraad en onderradendoos 403
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/15516

Amerika zeer gevoelig op dit punt is, terwijl ook de Internationale Bank voor dergeljke zaken veel belangstelling heeft. Bij nakoming van de garantie krijgt Nederland een vordering op Indonesië.

Minister *Van de Kieft* heeft vorige week hetzelfde standpunt als Minister Beyen verdedigd; hij had onmiddellijk de garantieverplichting willen nakomen. Nu het een week over tijd is en Indonesië heeft bekendgemaakt, dat het de rentebetaling niet verricht, zou spreker thans de Nederlandse garantieverplichting willen nakomen. Voorts zou hij het Monetaire Fonds en de Internationale Bank in Washington hierover willen inlichten en willen mededelen, dat de Indonesiërs hun verplichtingen niet nakomen. Spreker vraagt machtiging om de volgende week te betalen, beide lichamen in te lichten en voorts voor de uitloting voor 1 mei te zorgen. De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord.

Minister *Beyen* acht het wenselijk, dat Minister Van de Kieft ook aan Lieftinck opdraagt in de vergadering van de Indernationale Bank te zeggen, dat Indonesië zijn verplichtingen niet nakomt.

De *Minister-President* voelt zich bezwaard vooral wat de morele en financiële kant betreft, als de Regering te gemakkelijk deze schendingen ten aanzien van leningen en pensioenen over haar kant zou laten gaan. Hij veronderstelt, dat Amerika, dat van plan is de Indonesische Regering financieel te gaan steunen, het wel als bezwaar zal voelen, indien blijkt, dat Indonesië zijn verplichtingen in deze dingen niet nakomt. Ook aan België en Australië, die met Amerika lid van de UNCI zijn, zou men kunnen zeggen, dat Nederland overweegt een beroep op de UNCI te doen.

Minister *Luns* stelt voor, dat hij een stap op hoog niveau bij deze drie landen zal doen, waarbij hij in de eerste plaats verwijst naar de nota, die enige tijd geleden aan deze drie landen is overhandigd, voorts de aandacht vestigt op het niet-betalen door Indonesië van leningen en pensioenen en tot de conclusie komt, dat de Nederlandse Regering overweegt hierover een beroep op de UNCI te doen en dat zij zich overtuigd houdt van de steun van deze drie landen. De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord.

Middagvergadering

- - -

3. *Buitenlands beleid*

- - -

c. *De Nederlands-Indonesische betrekkingen* (Zie notulen MR d.d. 3 april 1956, punt 3g.)

Minister *Luns* deelt mede, dat de bespreking met Van Bylandt heeft plaatsgevonden. De conclusie hiervan was, dat het wenselijk is de beide kamercommissies mede te delen, dat de Nederlandse Regering zich in antwoord op de twee Indonesische nota's bereid zal verklaren om wederzijds de Hoge Commissarissen Ambassadeurs te noemen. De gedachte is, dat dan Van Bylandt niet zal worden teruggezonden, maar voorlopig in Djakarta met een vertegenwoordiging door een zaakgelastigde zal worden volstaan. Wat de juridische kant betreft handhaven wij dan onze positie. Wat de legale kant betreft, daarover zal het gesprek met de kamercommissie nuttig kunnen zijn.

Minister *Algera* merkt op, dat het Unie-statuut voor Nederland geldt en daarin is sprake van Hoge Commissarissen. Spreker herinnert eraan, dat nog een stuk ter goedkeuring in de Kamer ligt. Minister *Luns* antwoordt, dat dit het Sunarjo-protocol betreft, waarvan 99% niet meer door Indonesië wordt aanvaard.

Minister *Suurhoff* herinnert eraan, dat in de vorige vergadering is gezegd, dat ons een plan de campagne ontbreekt, waarmede de Nederlandse Regering het initiatief zou kunnen nemen.

Minister *Beel* had de gedachte, dat het goed zou zijn een beleid uit te stippelen, maar het is wel gebleken, dat dit nog moeilijk is, aangezien de Indonesische Regering ook nog zoekende is. Aan de Kamer zou men kunnen zeggen, dat, waar zo grote belangen op het spel

staan, Nederland zal moeten berusten in de feitelijke situatie. De verbinding met Indonesië zal men dan kunnen laten lopen over de zaakgelastigden.

De *Minister-President* is van mening, dat ratificatie van het protocol-Sunarjo geen uitweg biedt, aangezien dit alleen ratificatie onzerzijds zou betekenen. Het loopt erop uit, dat wij erkennen, dat de Unie is verbroken; dan zal men moeten zeggen, dat tot het onmogelijke niemand gehouden is. Geen enkel beleid van een Nederlandse Regering kan ertoe leiden, dat Indonesië zich wel aan de Unie houdt. De vraag is dan wat men zal doen in de tussentijd.

Minister *Luns* merkt op, dat op het ogenblik Indonesië een zaakgelastigde hier en wij een zaakgelastigde in Djakarta hebben. In Indonesië is bij de Vice-President Hatta en bij anderen voorgesteld deze vertegenwoordiging maar zo te laten, maar van Indonesische zijde heeft men dit geweigerd. Het gaat erom of Nederland bereid is te spreken van de zaakgelastigde bij de Nederlandse Ambassade en de zaakgelastigde bij de Indonesische Ambassade. Spreker gelooft, dat het enige wat wij kunnen doen is onze vertegenwoordiging ambassade te noemen. De *Minister-President* meent, dat gezegd zou kunnen worden, dat de Nederlandse Regering bereid is te berusten in de naam ambassade.

Minister *Luns* antwoordt Minister Suurhoff, dat hij niet ziet hoe Nederland terzake een initiatief kan nemen, dat politiek uitvoerbaar is. Naar aanleiding van een opmerking van Minister Zijlstra zegt spreker, dat het mogelijk is, dat de Indonesische Regering wel spoedig besprekingen met Nederland zou willen, maar voor de verkiezingen op 13 juni zijn geen besprekingen mogelijk.

Minister *Zijlstra* neemt materieel eenzelfde standpunt in als Minister Luns, maar de Regering zal niet het verwijt moeten lopen, dat de Kamer zegt, dat de tekst van de overeenkomst geen twijfel laat over de naam Hoge Commissaris, zodat de Regering onze vertegenwoordiger niet Ambassadeur mag noemen.

Minister *Beyen* merkt op, dat het hierbij niet gaat om een wet, maar om een verdrag. Als de Nederlandse Regering met de Indonesische afspreekt, dat de landen voortaan niet meer door Hoge Commissarissen, maar door ambassadeurs vertegenwoordigd zullen zijn, is dat een nieuw verdrag, dat daarna wetteljk moet worden goedgekeurd. Minister *Suurhoff* merkt op, dat de Regering door een dergelijke nieuwe overeenkomst te sluiten de eenzijdige verbreking van de Unie zou erkennen. Minister *Beyen* is het hiermede eens, maar heeft zijn voorbeeld gegeven, sprekende over de verhouding tot ons parlement.

Minister *Beel* wijst erop, dat de opheffing van de Unie geen probleem meer in Nederland is, maar dat het alleen om de vorm gaat. Als wij nu zien, dat er nog zoveel kwesties met Indonesië bestaan (Jungschläger, de Nederlandse arrestanten enz.) zal gezegd moeten worden, dat de Nederlandse Regering bij afweging van het voor en tegen voornemens is aan Indonesië te antwoorden, dat hangende de formele kwestie zij bereid is te berusten in het ambassadeurs noemen van de vertegenwoordigers.

Minister *Staf* vindt deze argumenten van Minister Beel wel sterk. Hij stelt de vraag of het niet mogelijk is het Hoge Commissariaat te laten, doordat de Nederlandse Regering los daarvan een ambassadeur benoemt.

Minister *Luns* antwoordt Minister Staf, dat het zeer moeilijk zou zijn een geloofsbrief aan een dergelijke ambassadeur te geven; bovendien is dan de kwestie van het Hoge Commissariaat niet opgelost. Spreker zou op het ogenblik ook niemand als ambassadeur willen zenden. Het gaat echter om het briefpapier enz. De *Minister-President* merkt op, dat Nederland nog overal in Indonesië door Commissarissen is vertegenwoordigd, die goede contacten hebben; ook deze functionarissen wil de Indonesische Regering veranderen in consulaire ambtenaren. De Regering zal het reële belang van ons land moeten laten overwegen. Als vooorbeeld noemt hij Benelux. Als een van de landen zou zeggen, dat het niet meer de Benelux-overeenkomsten en -afspraken wil volgen, zullen de andere partners dat moeilijk kunnen afdwingen. Spreker zou wel eerst willen afwachten tot het Indonesische parlement de wet inzake eenzijdige verbreking van de

RTC-overeenkomsten heeft aangenomen; in onze Kamer zou men het neerleggen bij de eis de vertegenwoordigingen ambassades te noemen als een soort noodrecht kunnen verdedigen.

Minister *Beel* zou de Kamer niet voor de moeilijkheid van een uitspraak over deze kwestie voor de verkiezingen willen stellen; de Regering zal dit aan de Kamer alleen moeten mededelen.

Minister *Algera* vraagt zich af of het in het landsbelang is, dat de Regering berust in een onrechtmatige daad van Indonesië; hij vreest, als men hierin berust, dat er dan geen grens meer is. Minister *Beyen* merkt op, dat een afspraak omtrent het ambassadeurs noemen van de vertegenwoordigers ook mogelijk zou zijn als de Unie bleef bestaan. Spreker wijst er voorts op, dat de Nederlandse Regering nog niets heeft bereikt als Indonesië de voorgestelde oplossing niet accepteert. Hiervoor zal men dus moeten oppassen, maar ook moeten waken tegen een erkenning van de onrechtmatige dingen, die Indonesië gedaan heeft.

Minister *Luns* stelt voor ermede akkoord te gaan, dat aan de Indonesische Regering wordt medegedeeld (liefst nadat in Indonesië de formaliteiten inzake goedkeuring van het wetsontwerp tot opzegging van de Unie zijn vervuld), dat de Nederlandse Regering berust in de betiteling van ambassadeurs en consuls en dat hierover de kamercommissies worden ingelicht. De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord.

Minister *Luns* deelt mede, dat van Indonesische zijde is gevraagd aan de Britse Regering of Sukarno ook een bezoek aan Engeland kan brengen. Voorts staan behalve de bezoeken aan de Verenigde Staten en Canada nog reizen naar Duitsland, Rusland, Australië en Nieuw-Zeeland op zijn programma. Aan de Amerikaanse Ambassadeur is medegedeeld, dat de Nederlandse Regering niet bevredigd is door het antwoord van Dulles aan Van Roijen, met name waar het hier gaat over de opzegging van overeenkomsten, waaraan Amerika heeft meegewerkt en voorts over de schending van de mensenrechten in het proces-Jungschläger. Er wordt verder aan herinnerd, dat de Nederlandse Regering indertijd heeft verboden aan Tsjechische vliegtuigen om te landen na het geval-Oatis. Voorts heeft spreker vernomen, dat iemand uit het gevolg van Dulles in Djakarta gewaarschuwd heeft tegen het gebruiken van geweld tegen Nieuw-Guinea, waarbij van Indonesische zijde is gezegd, dat zij daaraan niet dachten.

- - -